

CHARLES DICKENS

Tabel cronologic

- 1812 – Pe 7 februarie, în Landport, se naște Charles John Huffam Dickens, primul fiu al lui John și Elizabeth Dickens. A fost botezat pe 4 martie, purtând numele bunicului său matern și pe al tatălui său. John Dickens lucra ca funcționar pentru Navy Pay Office și meseria lui îl făceau să schimbe orașele în funcție de planurile angajatorilor.
- 1815 – Charles vede pentru prima oară Londra, în ianuarie, când John este transferat la Somerset House. Petrece aici doi ani, până când are loc un nou transfer al tatălui său la Chatham. Aici, după cum va mărturisi mai târziu, Dickens va petrece cea mai frumoasă perioadă din copilăria lui. Mama sa va fi cea care se va ocupa la început de educația lui, dar între timp va urma și cursurile unei școli din partea locului.
- 1822 – Familia Dickens se mută în Camden, Londra, dar datoriile familiei cresc îngrijorător. Tatăl, John Dickens, cheltuise dintotdeauna mult peste cât familia își permitea, și, în ciuda eforturilor soției sale, Elizabeth, care pentru a îmbunătăți situația familiei deschide o școală pentru domnișoare, bugetul familiei rămâne la fel de precar.

- 1824 – Pentru că John Dickens nu reușește să-și achite datoriile, acesta este întemnițat. În același an, fiind cel mai mare dintre copiii Dickens, Charles, în vârstă de numai unsprezece ani, abandonează școala și începe să muncească pentru a-și întreține familia. Se angajează ca muncitor la Warren's Blacking Factory. Această experiență, care îl va marca profund, se va reflecta în paginile romanului *Micuța Dorrit* (1857). După ce John Dickens își petrece șase luni în închisoarea Marshalsea, mama lui moare, lăsându-i fiului ei o mică moștenire care-i va permite să-și achite datoriile. Și odată ce necazurile familiei au luat sfârșit, în ciuda faptului că Elizabeth Dickens se opune, dorind ca mai degrabă fiul ei Charles să-și continue munca la fabrică pentru a rotunji veniturile familiei, la insistențele tatălui, copilul își reia educația la Wellington House Academy, unde își va petrece următorii doi ani.
- 1827 – Se angajează secretar la un birou de avocatură și învață singur scrierea stenografică.
- 1829 – După doi ani la biroul de avocatură, tânărul Dickens se simte suficient de încrezător încât să lucreze ca reporter pentru *Doctor's Commons Courts*. Face relatări de la procese sau dezbateri parlamentare.
- 1830 – În vârstă de optsprezece ani, Dickens o întâlnește și se îndrăgostește de Maria Beadnell, fiica bancherului din oraș. Părinții fetei nu aprobă relația cu tânărul reporter, pe care nu-l consideră o partidă reușită, așa încât relația se încheie după trei ani.
- 1832 – Începe să lucreze ca reporter pentru *The Mirror of Parliament*, ziarul unchiului său, Thomas Barrow. În aceeași perioadă cochetează chiar cu ideea de a deveni actor, și obține o audiență la Covent Garden Theatre, dar din cauza unei răceli renunță să se mai prezinte.

- 1833 – Charles Dickens publică prima sa povestire, *A dinner at Poplar Walk*.
- 1834 – Începe să lucreze la *The Morning Chronicle* unde se împrietenește cu criticul de muzică George Hogarth.
- 1835 – George Hogarth devine editor al publicației *The Evening Chronicle*, iar Dickens începe să publice sub pseudonimul Boz. În același an se logodește cu Catherine, fiica lui Hogarth.
- 1836 – Povestirile publicate până atunci în *The Morning Chronicle* și *The Evening Chronicle* sunt adunate într-un volum, iar editorul William Hall îi propune să publice foiletoane lunare. Apar *Documentele postume ale Clubului Pickwick* și se căsătorește cu Catherine Hogarth.
- 1837 – Se naște primul din cei zece copii ai săi, Charles Culliford Boz Dickens. În 7 mai, moare cumnata sa, Mary Hogarth, cu care avea o relație foarte specială. Charles și Catherine se retrag în Hampstead, unde încearcă să-și revină după prematura dispariție a lui Mary. Au rămas acolo câteva săptămâni, până când Dickens s-a simțit suficient de întremat pentru a se reapuca de scris.
- 1837–1839 – Publică în foileton *Oliver Twist*, în *Bentley's Miscellany*.
- 1838 – Se naște cel de-al doilea copil al familiei, Mary.
- 1839 – Apare *Nicholas Nickleby* și cel de-al treilea copil, Kate.
- 1840–1841 – Publică în foileton *Dugheana cu vechituri*.
- 1841 – Este publicat *Barnaby Rudge* și se naște Walter, cel de-al patrulea copil al familiei.
- 1843–1844 – Apare *Martin Chuzzlewit*.
- 1843 – Vede lumina tiparului *Colindă de Crăciun*.
- 1844–1845 – Charles Dickens trăiește în Italia, Elveția și Franța.
- 1846 – Devine redactor-șef la publicația *Daily News* de unde demisionează în 1850.

- 1849 – Începe să scrie romanul *David Copperfield* pe care îl termină în 1850.
- 1851 – Catherine Dickens suferă o cădere nervoasă. Tatăl lui, John Dickens moare. În același an, la numai 8 luni, moare și Dora, ultimul copil al soților Dickens.
- 1852–1853 – Lucrează la romanul *Casa umbrelor*.
- 1853 – Charles Dickens are prima sa lectură publică.
- 1858 – Se lansează în seria de turnee de lectură publică care va dura doisprezece ani. Primele lecturi sunt în Statele Unite ale Americii și Anglia. Se desparte de soția sa, Catherine.
- 1859 – Apare publicația *All the Year Round* care pune accent pe literatură. În aceeași publicație, apar în foileton *Poveste despre două orașe* (1859) și *Marile speranțe* (1860–1861).
- 1860 – Fiica sa Kate se căsătorește, iar zece zile mai târziu, un alt fiu al său, Alfred, încetează din viață.
- 1863 – Moare mama sa, Elizabeth. Începe să scrie romanul *Prietenul nostru comun*.
- 1864 – Moare în India fiul lui, Walter. Este publicat romanul *Prietenul nostru comun*.
- 1867 – Pleacă într-un nou turneu de lecturi publice în America.
- 1869 – Medicii îi recomandă să pună punct deplasărilor, starea sa de sănătate fiind foarte fragilă. Dickens începe să scrie *Misterul lui Edwin Drood*.
- 1870 – În 9 iunie, Charles Dickens se stinge din viață în locuința sa din Gad's Hill Place, Kent. Romanul neterminat, *Misterul lui Edwin Drood*, vede lumina tiparului în același an.

Prefața autorului

Ideea acestei povestiri mi-a încolțit prima dată în minte în timp ce jucam, împreună cu copiii și prietenii mei, în drama doctorului Wilkie Collins – Adâncurile înghețate. Am simțit atunci dorința puternică de a trăi eu însumi această povestire; și am plăsmuit, cu deosebită grijă și interes, starea de spirit necesară pentru a o înfățișa unui spectator atent.

Pe măsură ce ideea îmi devenea tot mai familiară, prindea, încetul cu încetul, forma în care se prezintă astăzi. Și pe parcursul realizării, a pus cu totul stăpânire pe mine; am încercat toate câte se petrec și se simt în aceste pagini, de parcă eu însumi le-aș fi trăit și suferit.

Orice referire (oricât de vagă) la condiții de viață ale poporului francez înainte sau în timpul Revoluției se întemeiază pe adevăr, pe mărturia celor mai demne de crezare documente. Am nutrit speranța să pot adăuga și eu câte ceva la popularele și plasticele mijloace de înțelegere a acelor cumplite vremi, deși nimeni nu poate nădăjdui să spună ceva în plus față de filosofia minunatei cărți a domnului Carlyle¹.

Londra, Tavistock House, 2 noiembrie 1859

¹ Referire la *Istoria Revoluției franceze* de Thomas Carlyle (1795–1881).

Cartea întâi
RECHEMAT LA VIAȚĂ

Capitolul I

EPOCA

ERA CEA MAI BUNĂ DINTRE VREMI, era cea mai năpăstuită dintre vremi, era epoca înțelepciunii, epoca neroziei, veacul credinței, veacul necredinței, răstimpul Luminii, răstimpul întunecimii, primăvara nădejzii, iarna deznădejzii, aveam totul în față, aveam doar nimicul în față, ne înălțam cu toții de-a dreptul la ceruri, ne cufundam cu toții de-a dreptul în iad – pe scurt, epoca aceea era atât de asemănătoare cu cea de acum, încât unele dintre autoritățile cele mai proeminente au stăruit să fie prezentată, în tot ce avea ea bun sau rău, numai la gradul superlativ.

La tronul Angliei se aflau un rege fălcos și o regină urâtă¹; la tronul Franței se aflau un rege fălcos și o regină frumoasă², în amândouă țările, pentru mai-marii care vegheau peste rezervoarele de pâine și de pește ale statului, era limpede ca lumina zilei că lucrurile fuseseră statornicite o dată pentru totdeauna.

Era în anul Domnului una mie șapte sute șaptezeci și cinci. În acea epocă de grație, Angliei îi fuseseră hărăzite

¹ George al III-lea și soția sa Charlotte.

² Ludovic al XVI-lea și Maria-Antoaneta.

revelații spirituale. Doamna Southcott¹ sărbătorise de curând abia douăzeci și cinci de ani de la binecuvântata sa zi de naștere, a cărei sublimă apariție fusese anunțată de pronii printr-o tainică profeție cum că Londra și Westminster vor fi nimicite. Până și stafia din Cock-lane fusese izgonită abia de doisprezece ani, după ce-și ciocănisese mesajele în geam, întocmai cum și le ciocănesc și spiritele din anii noștri (vădind o totală lipsă de originalitate). Dar în ultima vreme, Coroana și poporul englez primiseră mesaje mai pământești, cu privire la un congres al supușilor britanici din America²: și, în chip ciudat, aceste mesaje se dovediră mai importante pentru seminția umană decât orice alte comunicări sosite pe calea vlăstarelor din soiul Cock-lane.

Franța, mai puțin favorizată în ceea ce privește revelațiile spirituale decât sora ei într-un scut și trident, se rostogolea încetișor pe povârniș la vale, tot făurind bani de hârtie și tot cheltuindu-i. Sub călăuzirea păstorilor ei creștini, se mai distra cu felurite înfățișări omenești, ca de pildă osândind un tânăr să i se reteză mâinile, să i se smulgă limba cu cleștele și apoi să i se ardă trupul de viu, fiindcă nu ingenunchease în ploaie onorând prin aceasta o procesiune de călugări murdari, pe care-i văzuse trecând la o depărtare de cincizeci sau șaiszeci de iarzi. Se pare că, la vremea când acest oropsit era osândit la moarte, în codrii din Franța și din Norvegia creșteau copaci încă de pe atunci însemnați de pădurarul Soartă pentru a fi doborâți și apoi tăiați în scânduri menite

¹ Joanna Southcott (1750 – 1814), vizionară mistică, ce pretindea a face profeții.

² Referire la Revoluția americană (1775 – 1783), în urma căreia cele 13 colonii din America de Nord și-au dobândit independența de sub Imperiul Britanic.

să alcătuiască o construcție mobilă, cu un butuc și un cuțit, ce avea să joace un rol aprig în istorie. Și se mai pare că, pe lângă jalnicele bordeie ale unora dintre plugarii ce trudeau pe ogoarele aspre din preajma Parisului, se aflau, chiar în ziua aceea, căruțe grosolane, împroșcate de noroiul pământului de țară, căruțe de care porcii își frecau râtul, unde se cățarau orătăniile de curte, dar pe care fermierul Moarte le și alesese să fie faetoanele Revoluției.

Dar pădurarul Soartă și fermierul Moarte, cu toate că trebăluiesc fără răgaz, o fac pe tăcute, fără ca cineva să le audă pasul înăbușit, și asta ca nu cumva să se iște bănuiala că, stând la pândă, ar fi nelegiuți și trădători.

În Anglia, nu prea se vădea atâta ordine și ocrotire încât să justifice marea fală națională. Noapte de noapte aveau loc în capitală atacuri ale unor bandiți înarmați și tâlhării la drumul mare; familiile erau avertizate în mod public să nu plece din oraș până nu-și pun mobila în siguranță în magaziiile unor lemnari; pe lumină, tâlharul din beznă se dovedea a fi un negustor din City, și tovarășii lui de negustorie, pe care-i prădase în chip de „Căpitan“ al bandei, recunoscându-l și provocându-l, îi ciuruiau vitejește țeasta, după care își vedeau mai departe de drum; poștalionul era pândit de șapte tâlhari, conducătorul împușca mortal pe trei dintre aceștia, apoi era împușcat, la rândul lui, de ceilalți patru „ca urmare a faptului că i se isprăviseră gloanțele“; după care, poștalionul era prădat în tihnă; la Tumham Green, mărețul potentat, Primarul Londrei, s-a văzut nevoit să se oprească locului în fața unui tâlhar și să se predea, după care ilustrul personaj a fost jefuit chiar sub ochii suitei sale; prizonierii din pușcăriile Londrei se luau la încăierare cu temnicerii, iar mai-marii legii dispuneau să se tragă în ei cu ghiulele și cu gloanțe; în saloanele Curții, hoții smulgeau crucile

de diamante de la gâtul nobililor lorzi; mușchetarii se duceau în St. Giles să caute mărfuri de contrabandă, iar mulțimea trăgea în mușchetari și mușchetarii în mulțime; și toate aceste întâmplări nu păreau nimănui neobișnuite. Iar în mijlocul lor, călăul, mereu mai harnic și mereu mai inutil, era în continuă mișcare: ba lega strâns cârduri lungi de răufăcători de toate felurile; ba spânzura sâmbăta un spărgător care fusese prins marți; ba ardea în palmă, cu fierul roșu, la Newgate, oameni cu ghiotura; ba dădea foc la manifeste în fața ușilor de la Westminster Hall; azi omora un criminal sângeros, mâine un amărât de borfaș care șterpелise câțiva bănuți de la un băiat de fermă.

Toate aceste fapte, și o mie de altele deopotrivă, s-au petrecut în preajma și în anul cel îndrăgit una mie șapte sute șaptezeci și cinci. Împresurați de asemenea întâmplări, în vreme ce pădurarul Soartă și fermierul Moarte își vedeau nestânjeniți de treabă, cei doi fâlcoși și cu cele două soții, una urâtă și una frumoasă, se mișcau cu desulă zarvă de la înălțimea drepturilor lor divine.

Și în felul acesta, anul una mie șapte sute șaptezeci și cinci le-a îndrumat pe Maiestățile-lor precum și pe miriade de alte făpturi mai mărunte – printre care și făpturile cronicii de față – de-a lungul căilor ce li se întindeau dinainte.

Capitolul II

POȘTALIONUL

DRUMUL SPRE DOVER SE AȘTERNEA într-o noapte de vineri, dintr-un noiembrie târziu, dinaintea celui din urmă dintre personajele de care se ocupă această povestire.

Tot drumul spre Dover se așternea și în fața poștalionului, care hodorogea greoi la deal pe Shooter's Hill. Personajul nostru urca dealul pe jos, frământând noroaiele pe lângă poștalion, așa cum făceau și ceilalți pasageri; nu pentru c-ar fi avut cel mai mic chef să facă exerciții de mers, mai cu seamă în împrejurările de față, dar pentru că urcușul, și hamurile, și clisa, și poștalionul erau atât de grele, încât caii se opriseră locului în trei rânduri, ca să nu mai vorbim de încercarea de a răsuși poștalionul de-a curmezișul drumului, cu intenția de a se răzvrăti și a face cale întoarsă la Blackheath. Hățurile, biciul, surugiul și ajutorul lui cunoșteau cu toții acel articol din legea de război care interzicea orice acțiune ce nu vine în sprijinul aserțiunii că unele dobitoace ar fi înzestrate cu judecată; așa că, până la urmă, echipajul a capitulat și s-a întors la datorie.

Cu capete plecate și cozi tremurânde, terciuiau glodul vâscos, croindu-și drum, opintindu-se și împleticindu-se din loc în loc, de parcă încheieturile li se desfăceau bucăți-bucăți. Ori de câte ori surugiul trăgea de hățuri și-i oprea locului cu un prevăzător: „Hoo! Prrr!“, calul din frunte își scutura violent capul cu tot ce avea pe creștet – negând cu înverșunare că poștalionul ar putea fi tras la deal. Și ori de câte ori calul din frunte își zăngănea hamurile, pasagerul nostru tresărea, așa cum se cuvine să tresară un pasager nervos, și-și pierdea șirul gândurilor. Prin văiuși plutea un abur de ceață, care se ridicase în deznadejde pe coasta dealului, ca un duh rău umblând să-și găsească odihna, dar fără s-o afle vreodată. O pâclă umedă și foarte rece, răspândindu-se încet în văzduh în vâlurile care se urmăreau și se înghițeau unul pe celălalt asemenea talazurilor unei mări zbuciumate. Era îndeajuns de deasă ca să ferească tot ce întâlnea în cale de lumina felinarelor,

și ochiul nu putea desluși decât felinarele, fuioarele de ceață și câțiva iarzi de drum; iar aburul pe care-l scoteau caii trudiți fumega părând să țeasă însăși pâcla.

Alți doi pasageri, în afară de cel despre care am vorbit, se opinteau la deal pe lângă poștalion. Toți trei erau înfוליți până peste urechi și purtau cizme cu carâmb înalt. Din cât puteau să vadă, nici unul nu-și dădea seama cum arată ceilalți doi și fiecare dintre ei era ascuns în fața ochiului minții sub tot atâtea cojoace ca și în fața ochiului trupesc. În acele zile, călătorii nu se prea încredeau de la prima vedere unul în celălalt, pentru că oricine întâlneț pe drum putea să fie un tâlhar sau să aibă legături cu tâlharii. Era lucrul cel mai cu puțință de vreme ce la oricare stație de poștalion sau la orice han te puteai pomeni cu careva „în simbria Căpitanului“, începând cu proprietarul și până la cel din urmă fluieră-vânt de la grajduri. Așa gândea în sinea lui omul de pază de pe poștalionul de Dover, în acea vineri noapte din luna noiembrie a anului o mie șapte sute șaptezeci și cinci, urcând pe Shooter's Hill, cocoțat pe băncuța lui din spate și tropăind din picioare, cu ochii ațintiți și cu mâna pe lădița cu arme din fața lui, unde o flintă încărcată zăcea peste șase sau opt pistoale încărcate, depozitate peste un strat de pumnale.

Poștalionul de Dover se găsea în obișnuita-i veselă postură în care omul de pază îi suspectează pe pasageri, pasagerii se suspectează unul pe celălalt și toți laolaltă pe omul de pază, cei din poștalion pe oricine din afară, iar surugiul nu-i sigur decât de cai; drept care ar fi putut jura cu conștiința împăcată și cu mâna pe cele două *Testamente* că nu erau deloc pregătiți pentru asemenea drum.

— Hiii – hiii! făcu surugiul. Haida! Încă o opinteală și-ați ajuns în vârf, fir-ați să fiți, că mi-am scuipat sufletul cu voi! Joe!

— Hei! răspunse omul de pază.

— Cât să fie ceasul, Joe?

— Zece minute bune peste unsprezece.

— Păcatele mele! exclamă surugiul cu năduf. Și încă n-am ajuns sus pe Shooter. ȚȚȚ! Iee! Sus cu voi!

Calul cel înverșunat, mai potrivnic ca oricând în urma unei șfichiuiiri de bici, se smuci, iar ceilalți trei bidivii îl urmară. Și din nou poștalionul de Dover se opinti, în timp ce cizmele înalte ale pasagerilor săi bătătoreau noroiul de pe lături. Când poștalionul se oprise, se opriseră și ei și rămăseseră nedezlipiți de el. Dacă vreunul dintre cei trei ar fi propus s-o ia înainte, prin pâclă și prin beznă, ar fi riscat să fie împușcat pe loc, ca tâlhar de drumul mare.

Ultima opintire aduse poștalionul pe coama dealului. Caii se opriră să-și tragă răsuflarea, omul de pază se dădu jos ca să pună opritoarele la roată pentru coborârea dealului și să deschidă pasagerilor portiera.

— ȚȚȚ, Joe! strigă surugiul cu alarmă în glas, privind în jos din cușca lui.

— Ce tot spui, Tom?

Amândoi traseră cu urechea.

— Parcă-aș auzi un cal în trap mărunț, Joe.

— Ba eu parc-aș auzi unul în galop, Tom, răspunse păzitorul, lăsând din mână portiera și cățărându-se sprinten la locul lui.

— Domnilor! Cu toții, în numele regelui!

Cu această grăbită implorare, săltă trăgaciul flintei și așteptă gata de ofensivă.

Pasagerul angajat în povestirea noastră se afla tocmai pe scara poștalionului, dând să intre; ceilalți doi pasageri erau chiar în spatele lui, gata să-l urmeze. Rămase cu piciorul pe treaptă, jumătate înăuntru, jumătate afară; ceilalți rămaseră jos, pe drum. Își plimbau cu toții privirea

de la surugiu la omul de pază, de la acesta la surugiu și trăgeau cu urechea. Vizitiul privi îndărăt, păzitorul privi îndărăt și până și calul cel înverșunat își ciuli urechile și privi îndărăt fără să le mai facă în ciudă de astă dată.

Liniștea provocată de încetarea hodorogitului și hurducăielii trăsurii spori liniștea nopții și totul rămase învăluit în deplină tăcere. Gâfâitul cailor transmitea o ușoară vibrație poștalionului, de parc-ar fi fost cuprins de agitație. Inimile pasagerilor băteau destul de tare, aproape să fie auzite; oricum, răgazul acesta de tăcere exprima, în chip aproape audibil, răsuflări tăiate, răsuflări reținute, pulsuri accelerate de așteptare.

Răpăitul calului în galop urca repede dealul.

— Hei! zbieră păzitorul cât îl ținu gura. Tu de colo! Stai așa că trag!

Galopul se opri brusc, cu multă plescăială și fleșcăială, și un glas strigă din ceață:

— Ăsta-i poștalionul de Dover?

— Ce e, nu te privește, răspunse omul de pază. Dar tu ce ești?

— Ești poștalionul de Dover?

— De ce vrei să știi?

— Caut un pasager.

— Care pasager?

— Domnul Jarvis Lorry.

Călătorul nostru arată pe dată că despre el era vorba. Omul de pază, surugiul și ceilalți doi îl priviră bănuitori.

— Rămâi acolo unde ești, strigă omul de pază către vocea din ceață, că de-mi scapă mâna se-ntâmplă o greșală ce nu se mai poate repara. Domnul cu numele de Lorry să răspundă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă călătorul, apoi adăugă cu un ușor tremur în glas: Cine mă caută? Dumneata ești, Jerry?